

Replik till Kristina Boréus

Markus Holdo

Jag tackar Kristina Boréus för hennes noggranna läsning av min avhandling *Field Notes on Deliberative Democracy: Power and Recognition in Participatory Budgeting* och *Statsvetenskaplig tidskrift* som gett mig möjlighet att svara. Jag vill ta chansen att kommentera några frågor som Boréus lyfter fram som kan vara av mer generell betydelse för statsvetenskaplig forskning – frågor som jag hoppas att fler statsvetare kommer intressera sig för och vilja diskutera fortsättningsvis.

Boréus lyfter fram att avhandlingen är i huvudsak teoretisk men bygger på resultat från en omfattande empirisk undersökning. Den syftar till att bidra till diskussioner kring *den deliberativa demokratin* som annars ofta förs antingen på en rent teoretisk nivå eller genom att påståenden i den teoretiska litteraturen testas, som hypoteser, i empirisk forskning. Den här studien gör något annat. Den driver teoretiska teser i tre artiklar. Boréus säger att hon är övertygad om att dessa teser – inte minst upptäckandet/upptäckandet av ”deliberativt kapital” – ”inte hade kunnat formuleras utan de empiriska iakttagelserna”. Boréus formulerar här enkelt och träffsäkert vad som är poängen med den här typen av undersökning. Jag har i andra sammanhang fått frågan om jag behöver ”empiriska bevis” för mina argument när de ändå är så beroende av en teoretiskt rimlig logik. Kan vi inte bara se dem som ”illustrationer” av teoretiska argument? Ett bra svar är, som Boréus säger, att utan de empiriska observationerna hade inte de teoretiska argumenten kunnat formuleras. Om vi nu antar att det lyckades i detta fall bör vi, tycker jag mig höra Boréus antyda, kanske ställa frågan om inte mer empiriska och kvalitativa metoder borde användas mer inom politisk teori. Inte för att ”illustrationerna” blir bättre, utan för att frågorna, liksom svaren, skulle bli annorlunda och kanske i vissa fall mer intressanta. Det finns kanske andra värden med empiriska

undersökningar än dem vi vanligtvis talar om.

En viktig fråga är vilka krav en sådan studie ställer på systematik i materialinhämtning och analys. Boréus menar här att delar av argumentationen kunde ha stärkts ytterligare, i vissa fall genom en mer omfattande och strukturerad katalogisering av empirisk data och i andra fall genom en mer utbyggd redovisning av och diskussion kring empiriska observationer. Här vill jag gärna hålla fast vid att, som Boréus själv påpekar, poängen är att med stöd i konkreta observationer rekonstruera den logik som fångar vad som står på spel i detta fält för politiskt deltagande. Enkelt uttryckt lyckas denna strategi om den handlingslogik som beskrivs känns trovärdig och rimlig givet den situation som aktörerna finner sig i. Ambitionen för den empiriska undersökningen är med andra ord hög eftersom situationslogiken rekonstrueras på basis av ett kontinuum av observationer.

Det är här viktigt att vara noggrann med vad mer precist som är tesen och vad som underbygger den. I detta avseende är jag inte alltid överens med Boréus om hur avhandlingen ska tolkas. Boréus frågar hur vi vet att en person uttrycker en socialt delad förståelse och inte istället en som motiveras utifrån hens position och intressen (hens *habitus*). Distinktionen kan förefalla viktig, men jag menar att den missar målet. Min argumentation vilar ju inte på en åtskillnad mellan uttalanden som görs *beroende* av människors position och intresse och uttalanden som görs *oberoende* av position och intresse. Det är faktiskt en del av idén här att deltagarbudgeten får sin sociala betydelse genom att dra till sig människor vars intressen och positioner är väsentligt likartade. Jag är öppen med att alla inte uttrycker samma bild av fenomenet och betonar att påståenden om deltagarbudgeten ibland motsägs av mina observationer – just för att de är uttryck för hur den *borde* fungera snarare än hur den faktiskt fungerar. Det viktiga är att sådana uttalanden visar att något viktigt står på spel. Här tycker jag att det är fruktbart att, som jag skriver i min tredje

artikel, se ett fälts logik som en idealtypisk rekonstruktion av en politiskt väsentlig del – om än enbart en del – av den verklighet som studeras. Annorlunda uttryckt: många av dem som deltar i deltagarbudgeten skulle säga att den har en potential att bidra till ett bättre (kanske mer demokratiskt) samhälle, och i annat fall skulle de inte delta. Jag undersöker om denna förväntan kan rättfärdigas på ett teoretiskt rimligt vis och med stöd i observationer. Svaret på den frågan är ja, och min förhoppning är att den som läser avhandlingen kommer se att det finns ett realistiskt argument för hur den här typen av stat-civilsamhälle-deliberationer kan göra skillnad, men också att denna potential inte är fullt realiserad i Rosario. På frågan Boréus ställer – menar jag att det är så här det fungerar i Rosario? – svarar jag: ja delvis! (Att det delvis fungerar så är nämligen nog så intressant.)

Boréus anmärker på att jag hävdar att de som anställts för att organisera deltagarbudgeteringsprocessen *investerar* i denna form av medborgardeltagande – och alltså sätter sin egen trovärdighet på spel – och att jag stöder det påståendet på citat från anställda som uttrycker ”gillande” (Boréus ordval) för deltagarbudgeten. Alla som någon gång kommit i kontakt med ”Facebook-aktivism” – där exempelvis protesterande munkar i Burma ska ”stöddjas” med hjälp av en knapptryckning – förstår att ”gillande” inte nödvändigtvis betyder att man faktiskt engagerar sig och står för sitt ställningstagande. Det betyder med andra ord inte nödvändigtvis att man satsar något och därmed också har något att förlora. Det jag skulle vilja övertyga läsaren om är – i kontrast till ”gillande” – att de som anställts för att arbeta med deltagarbudgetering i Rosario ofta faktiskt agerar utanför en strikt yrkesroll, att de ofta satsar något mer personligt – sitt anseende och kanske också sin självbild. De säger faktiskt inte bara att de *gillar* deltagarbudgeten (se framförallt sidorna 110–112). Jag hävdar att de genom sitt sätt att uttrycka sig bekräftar en föreställningsvärld, att de insisterar på en tolkning

av deltagarbudgeten som något avgörande ur demokratisk synpunkt. Detta ska förstås i en politisk kontext präglad av korruption, populism och utspritt missnöje med politiska representanter (som faktiskt beskrivs ganska utförligt i detta avseende), där den som försvarar ett påstått demokratiframjande projekt riskerar att göra sig till åtlöje. Så nej, *gillande* betyder inte att man investerar, att man sätter sitt anseende på spel. Huruvida någon *investerar*, sätter något på spel, måste förstås utifrån hur en person uttrycker sig och i den kontext personen befinner sig.

Boréus frågar också om man nödvändigtvis investerar mindre om man *inte* gillar deltagarbudgeten (eller en utbildning i hennes exempel). Mitt svar är nej. I själva verket redovisar jag flera exempel på personer som riktar hård kritik mot deltagarbudgeten, men som jag hävdar gör det just för att skydda sin egen trovärdighet eftersom de investerat och därmed riskerar sitt anseende: skulle de ses som *naiva* förlorar deras investering värde. En rådgivare (*consejero*) kan inte kosta på sig att framstå som naiv. Den som investerar måste i själva verket också visa – just på grund av den kontext jag just beskrev – att hen förhåller sig kritisk till demokratiframjande projekt som givetvis ytterst syftar till att förbättra regeringens anseende.

Kraven på empiriska belägg ska så klart anpassas efter tesen. Jag håller med Boréus om att en utbyggd empirisk undersökning säkert hade bidragit ytterligare till att förstå handlingslogikerna i fallet Rosario och därmed deltagarbudgetens potential att förändra maktrelationer. Vi verkar samtidigt överens om att de mer avgränsade teser jag driver ros i land rätt väl redan med den studie som genomförts.

Till sist vill jag kommentera den spänning som Boréus påpekar finns mellan deduktivt teoretiserande och öppna fältstudier. Som Boréus påpekar är det inte okomplicerat att kombinera dessa två ambitioner – att bidra till ganska specifika diskussioner i politisk teori om makt och inkludering i deliberation

och att genomföra en kvalitativ fallstudie där människors föreställningsvärldar måste förstås med en öppen ansats. Detta förutsätter åtminstone en undran om huruvida det vi ser i ett politiskt spel egentligen spelar någon roll, en undran som måste leda till djupdykningar i såväl abstrakt teori som mänskliga relationer och erfarenheter. Jag kan tillägga att resultatet är långt ifrån tillfredställande för mig personligen. Framförallt hade jag behövt stanna längre i Rosario, intervjuva fler personer och ännu hellre göra längre intervjuer för att bättre förstå de människor jag mött i mina fältstudier. Om vi ser till undersökningar med liknande ambition är nog problemet ofta det motsatta. Tyngpunkten läggs på det induktiva lärandet och därmed blir det begreppsliga – som ju ska säga oss vad mer precist vi faktiskt ska lära oss – mindre utvecklat.

De konkreta bidragen till forskning om deliberativ demokrati – i teorin och i praktiken – hade, som Boréus påpekar, inte varit möjliga utan en omfattande empirisk undersökning. Jag vill tillägga att det är lika viktigt att forskaren tar teorier på allvar. Den kritik jag själv framför i avhandlingen mot tidigare bidrag i fältet handlar ofta om teoretiska brister i empirisk forskning. Sådana brister gör det oklart hur, mer precist, observerade fenomen spelar roll. Ibland låter det på forskare med etnografiska pretentioner som att de väntar till efter fältstudierna innan de börjar tänka teoretiskt – för att inte bilda sig förutfattade meningar om det fenomen som ska studeras (och som bekvämt nog antas framträda av sig självt, oberoende av forskarens förförståelse och teorier). Det är synd. Jag tror nämligen att etnografiska fältstudier lämpar sig väl för att göra viktiga, avgränsade teoretiska bidrag till statsvetenskapen. Det kräver i så fall inte bara ett stort intresse för att lyssna på andra människor, utan också ett särskilt stort intresse för teorier om makt och sociala spel.

Markus Holdo är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.
E-post: markus.holdo@statsvet.uu.se

Brante, Thomas, 2014. *Den professionella logiken. Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapsamhället*. Stockholm: Liber.

Anmälan av Ylva Hasselberg

I precis hundra år har det funnits en forskning om professioner och deras roll i samhället. Lika länge har det funnits en oenighet om vad en profession faktiskt är och hur man avgränsar den. Frågan är långt ifrån oviktig. Den avgör vad man ser när man granskar fenomenet och vad en professionsstudie säger om samhället.

Hur man definierar professionalism kan göras till ett studieobjekt i sig. Definitionen tycks beroende av centrala strömningar i samhällsdebatten; den är en spegel av det samhälle vi lever i. Professionssociologins första stora namn är Talcott Parsons, och den tidiga professionssociologin är förknippad med funktionalism, men också med meritokrati och med tron på expertkunskap som något grundläggande positivt i ett samhälle. Professionella grupper sågs som bärande i det moderna projektet. De befolkade institutionerna och byggde, med Niklas Luhmanns (1979) begrepp, ”system trust”; ett förtroende för institutioner snarare än personliga relationer. Deras kunskaper stod i allmänhetens tjänst och deras arbete hade inte som sitt främsta syfte att tjäna pengar eller maximera status och inflytande. Detta sätt att se professionerna kallas av den amerikanske professionsforskaren Steven Brint (1994) ”trustee professionalism”. Den centrala komponenten i såväl synen på professionerna i samhället i stort som i forskningen om professionerna var förtroendet för deras engagemang i det egna arbetet. Jag passar här på att erkänna att jag själv i stort delar detta synsätt.

I mitten av 1970-talet hände dock något med professionssociologin. Omsvängningen kommer ungefär samtidigt som upprepade oljekriser och en långdragen industrikris